

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий інститут мистецтв
Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДРАМА ЯК РІД ЛІТЕРАТУРИ І ВИД МИСТЕЦТВА

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітня програма «Культурологія»

Спеціальність 034 «Культурологія»

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Кваліфікація – Доктор філософії з культурології

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 5 від “4” січня 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Драма як рід літератури і вид мистецтва
Викладач (-і)	Доктор філологічних наук, професор Степан Іванович Хороб
Контактний телефон викладача	0679664639
Е-mail викладача	kul@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очна, вечірня, заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення загальнометодологічних аспектів індивідуальних бакалаврських проєктів

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Драма як рід літератури і вид мистецтва» є невід’ємною частиною фахової освіти і професійного розвитку висококваліфікованих фахівців у галузі культурології.

Він покликаний забезпечувати теоретичними знаннями здобувачів освіти з драми як роду літератури і виду мистецтва, розуміння її специфіки та практичного використання. Успішне засвоєння лекційно-семінарського курсу забезпечує ґрунтовну підготовку аспірантів, їх кваліфікації як культурологів.

Зміст дисципліни полягає в ознайомленні здобувачів освіти з науково-теоретичними основами драми як роду літератури і вид мистецтва, її науковим апаратом; систематизації знань; формуванні навичок до самостійної роботи з фаховою літературою, орієнтації в ній; формуванню широкого художнього кругозору майбутнього фахівця; виховуванні вміння самостійно мислити, критично аналізувати прочитану літературу; визначати методи самостійної роботи здобувачів освіти над навчальним матеріалом; навчити аспірантів складанню та виконанню практичних завдань.

Виходячи із сучасного стану і розвитку культурології, а також, враховуючи освітньо-наукову програму, відпрацьовану у закладах вищої освіти, що готують науковців, слід вважати доцільним вирішення в рамках цього курсу перерахованих завдань.

Завдання курсу полягають 1) у теоретичному узагальненні сутності художньої культури; 2) в ознайомленні драмою як родом літератури і видом мистецтва, враховуючи світовий, національний та регіональний аспекти; 3) в освоєнні складних проблем взаємозв’язку драми з іншими формами культури.

Тип

Дисципліни вибіркової частини

Термін навчання.

II рік, III семестр (другий курс аспірантури, третій семестр, 19 тижнів)

Кількість кредитів.

3,0 кредити, загальна кількість годин: 90 (30 – аудиторна робота, 60 – самостійна робота, 20 лекцій, 10 практичних)

Викладацький склад.

Хороб С. І. – доктор філологічних наук, професор

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Драма як рід літератури і вид мистецтва» є розкриття сутнісних характеристик драми як з літературного, так і з театрознавчого погляду. Водночас метою цієї навчальної дисципліни є виявлення складових драми і сценічного мистецтва, що об'єднують рід і вид в одну художню цілість. Під час опанування згаданого курсу здобувачі ознайомлюються із такими вузловими категоріями драми, як сценічність, конфлікт, драматична дія, характер дійової особи, драматизм, сюжетність, а також із специфікою її побудови, жанроутворень й онтологічною природою на режисерське та акторське втілення.

Основними завданнями освоєння дисципліни «Драма як рід літератури і вид мистецтва» є навчити студентів не лише розуміти особливості драми як роду літератури і виду мистецтва, враховуючи їх сутнісні характеристики, а й у своїй майбутній діяльності використовувати їх на практиці, органічно поєднуючи літературознавчі й театрознавчі аспекти драми з урахуванням вимог сучасного українського сценічного мистецтва.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність продукувати нові ідеї, ціннісно-світоглядно усвідомлювати їх, розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності культуролога-дослідника, культуролога-практика.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері музичного мистецтва на основі системного наукового та загальнокультурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК02. Здатність працювати в міжнародному контексті

Фахові компетентності:

СК01. Здатність ініціювати, планувати, організувати та здійснювати оригінальні наукові дослідження актуальних проблем у сфері музичного мистецтва, досягати наукових результатів, які створюють нові знання і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях.

СК02. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері музичного мистецтва, інтегрувати знання з різних галузей, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК03. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення в освітній та науковій діяльності.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК06. Здатність застосовувати новітні музикознавчі концепції, а також аналізувати, оцінювати та прогнозувати культурні явища і процеси.

СК07. Здатність усно і письмово обговорювати результати досліджень українською мовою та мовою країн Європейського Союзу.

СК08. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти у сфері мистецтва та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- об'єкт, предмет і завдання курсу;
- специфіку драми як роду літератури і виду мистецтва;
- вузлові ідейно естетичні категорії драми і театру, їх спільність і відмінність;
- своєрідність творення драми і вистави;
- головні літературознавчі й театрознавчі підходи в осмисленні драми та її літературно-художнього й мистецького взаємозв'язку;
- жанрові утворення (трагедія, комедія, драма) драматургії і сценічного мистецтва в їх історичному розвитку;

- особливості дослідження драми українськими і зарубіжними теоретиками.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **уміти:**

- використовувати на практиці знання з теорії драми як роду літератури і виду мистецтва;
- орієнтуватися у сутнісних поняттях та категоріях драми;
- аналізувати драматичний і сценічний твір з урахуванням їх характеристик, спільних та відмінних рис;
- поєднувати теоретико-методологічні й образотворчо-художні підходи в судженнях про п'єсу та виставу;
- розрізняти специфіку літературного і сценічного твору;
- застосовувати принципи будови драми і спектаклю;
- практично використовувати драматичний матеріал в структурі вистави та образу дійової особи;
- давати самостійну оцінку літературній першооснові вистави.

5. Організація навчання			
Обсяг курсу			
Загальна кількість годин – 90			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		Стац. – 20; Заочн.- 6	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		Стац. – 10; Заочн. - 2	
самостійна робота		Стац. – 60; Заочн. - 82	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
III	034 Культурологія	II	Вибірковий
Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	Заняття практичне	сам. роб
<i>Драматургія і театр як складові частини сценічного мистецтва.</i> Тема 1. Особливості драми як роду літератури і виду театрального мистецтва.	1	1	1

Тема 2. Драма і театр: взаємозв'язки і взаємозумовленість.	1	1	1
Тема 3. Інші літературні роди і жанри.	1		2
Тема 4. Слово в драмі і на сцені.	1		2
Тема 5. Епічний елемент у драмі і сюжетність у виставі.	1	1	2
Тема 6. Ліричний елемент у драмі і самовияв характеру у спектаклі.	1		1
Тема 7. Структура монологу й діалогу у драмі та виставі.	1	1	2
Тема 8. Композиція в п'єсі та виставі.	1		2
Тема 9. Теорія драми у світлі літературознавчих і театрознавчих досліджень.	1	1	1
Тема 10. Українська та зарубіжна національна драматургія і театр: шляхи розвитку та естетичного співіснування.	1		2
Тема 11. Головна специфічна риса драми – конфліктність у формі безпосередньої дії.	1	1	1
Тема 12. Специфіка конфлікту у літературній драмі і театральній виставі.	1	1	2
Тема 13. Джерела драматичного конфлікту та його структура у п'єсі й виставі.	1		2
Тема 14. Концентрація подій у драмі як вияв специфіки п'єси та вистави.	1		2
Тема 15. Драматична дія як специфічний засіб розгортання драматичного конфлікту і розвитку характеру.	1	1	2
Тема 16. Драматична дія, її форми і види.	1	1	2
Тема 17. Темп і ритм, колізія та інтрига як важливі форми вияву єдиної дії у п'єсі та виставі.	1	1	2
Тема 18. Драматизм сюжету, заснований на колізії та інтризі.	1		2
Тема 19. Сценічність як неодмінна умова існування драми.	1		2

Тема 20. Функціональний аспект драми: драматург – театр – глядач.	1		2
Тема 21. Поняття жанру і жанрових модифікацій у драмі і виставі (На основі матеріалів української літературознавчої та театрознавчої науки).			5
Тема 22. Поетика трагедії як жанру в українській драматургії і театрі.			5
Тема 23. Погляд на поетику комедії крізь призму українських та зарубіжних наукових концепцій.			5
Тема 24. Оцінка поглядів на поетику драми як жанру. Характеристика внутріжанрового поділу. Модифікація власне драми у сучасному театрі.			5
Тема 25. Міжродові та міжжанрові форми в українській драматургії і сценічному мистецтві			5
ЗАГ.:	20	10	60

Примітка: Названі теми, окрім того, що виносяться на самостійне опрацювання, мають суто практичне спрямування: аспірант за правилами вірогідності моделюватиме ситуацію постановок тих чи інших жанрово різноманітних драматичних творів, пояснюватиме їх генезу, розвиток тощо. Нарешті теоретико-літературні й теоретико-театрознавчі знання допоможуть аспіранту у здобутті третього рівня вищої освіти.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1.

Історія розвитку теоретичної думки про драматичне мистецтво

1. Питання теорії драми в естетиці та поетиці Арістотеля, Дідро, Лессінга, Гегеля.
2. Проблеми драматургії у творчості Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Винниченка, Миколи Куліша, Івана Кочерги та ін.
3. Теорія драми у світлі сучасних літературознавчих досліджень.
4. Театрознавчий аспект.

Практичне заняття № 2.

Драма як рід художньої літератури

1. Принципи класифікації творів художньої літератури.
2. Категорія роду та її трактування у працях Арістотеля, Лессінга, Гегеля.
3. Поняття жанру, жанрових модифікацій.
4. Драма у типологічному співставленні з іншими родами літератури.
5. Основні категорії драми.

Практичне заняття № 3.

Поняття драматичного конфлікту: ідейно-естетична специфіка

1. Поняття “конфлікт”, “колізія”, “інтрига”.
2. Критика т. зв. теорії “безконфліктності” у літературі.
3. Джерела драматичного конфлікту, його архітектоніка.
4. Шляхи і засоби конкретизації конфлікту в сюжеті (подієвий ряд, персоніфікована і неперсоніфікована форма конфлікту, фінальний епізод).
5. Внутрішні й зовнішні, локальні та стійкі типи конфліктів, їх прояви і реалізація.

Практичне заняття № 4.

Дія в драматичному творі і в театральній виставі

1. Дія як основа втілення ідеї драматичного твору.
2. Специфіка розгортання драматичної дії, драматизм дій.
3. Єдність часу і дії, поняття драматичного хронотопу.
4. Дія як процес самовиявлення характерів.

Практичне заняття № 5.

Характер як ідейно-естетична категорія драматичної літератури

1. Поняття “характер”, типи характерів.
2. Жанрова зумовленість драматичних характерів.
3. Характер і конфлікт у драмі й виставі.
4. Етнопсихологічні концепції національного характеру.
5. Засоби характеротворення.

Практичне заняття № 6.

Сюжет драматичного твору

1. Поняття “сюжет”, “фабула”.
2. Арістотелівське трактування фабули, її види.
3. Часовий (хронікальний), причинно-наслідковий (концентричний) типи сюжетної подієвості.
4. Внутрішня організація сюжету: зав’язка, розвиток дії, кульмінація, ретардація, розв’язка.
5. Позасюжетні елементи, їх функціональне призначення

Практичне заняття № 7.

Специфіка діалогу й монологу в драмі

1. Діалог і монолог як форми мовленнєвої діяльності; лінгвістична структура тексту драми.
2. Зображальні та виражальні функції діалогу та монологу у п’єсі.
3. Типи діалогів та монологів, їх структура та функціональна заданість у драматичному творі.
4. Діалог і дія, діалог і сюжет, діалог і характер у драматургії.
5. Трьохсуб’єктне театральне спілкування (драма–вистава–глядач).

Практичне заняття № 8.

Драматичний спосіб зображення дійсності

1. Проблема умовності у художній літературі і сценічному мистецтві: правда і правдоподібність.
2. Художній текст і його сценічні інтерпретації: взаємозв’язки письменник – режисер – актор – глядач.
3. Питання інсценізації епосу та лірики.
4. Поняття драматичної, театральної і обрядової дії.
5. Драматургія і театр у духовному житті народу.

Практичне заняття № 9.

Драматичні жанри

1. Драматичний конфлікт, дія і характер як основні засади жанрової класифікації.
2. Художні особливості трагедії.
3. Витоки комедії.
4. Драма як жанр: художня своєрідність.
5. Жанрові утворення, пов'язані з міжродовими взаємовпливами та синкретизмом мистецтв (кінодраматургія, теледраматургія, телесценарії).

Практичне заняття № 10.
Актуальні проблеми теорії та історії драми

1. Сучасні наукові розвідки В. Гуменюка, Л. Дем'янівської, М. Кудрявцева, Н. Малютіної, А. Матюценко, Н. Мірошніченко, Л. Мороз, В. Працьовитого, С. Хороба, М. Шаповал.
2. Проблеми теорії та поетики драми у працях представників українського зарубіжжя: Л. Залеської-Онишкевич, В. Ревуцького, Л. Рудницького.
3. Сучасні міжродові та міжжанрові модифікації, взаємопроникнення і взаємозбагачення літературних родів у сучасному літературному процесі.
4. Сучасна драматургія і розвиток театру.

6. Система оцінювання курсу	
Загальна система оцінювання курсу	<p>90-100 балів (А «Зараховано») отримує аспірант, який виконав всі види самостійної роботи, практичні заняття, дав повні відповіді на запитання на заліку опрацював рекомендовану літературу.</p> <p>80–89 балів (В «Зараховано») отримує аспірант, який виконав всі види самостійної роботи, практичні заняття, дав відповіді на запитання на заліку, опрацював більшість рекомендованої літератури.</p> <p>70–79 балів (С «Зараховано») отримує аспірант, який виконав більшу частину видів самостійної роботи, практичні заняття, дав відповіді на запитання на заліку, опрацював значну кількість рекомендованої літератури.</p> <p>60–69 балів (D «Зараховано») отримує аспірант, який виконав половину видів самостійної роботи, практичних занять, дав неповні відповіді на запитання на заліку,, опрацював половину рекомендованої літератури.</p> <p>50–59 балів (Е «Зараховано») отримує аспірант, який виконав третину видів самостійної роботи, практичних занять, дав неповні відповіді на запитання на заліку, опрацював третину рекомендованої літератури.</p> <p>26–49 балів (FX не зараховано з можливістю повторного складання) отримує аспірант, який виконав хоч якусь частину видів самостійної роботи, практичних занять, не дав відповіді на запитання на заліку, опрацював малу кількість рекомендованої літератури.</p> <p>0-25 балів (F не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни) отримує аспірант, який не виконав жодного виду самостійної роботи, практичних занять, не може дати відповіді на запитання на заліку, не опрацював рекомендованої літератури.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Діагностика знань аспірантів здійснюється за допомогою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) усних опитувань на практичних заняттях; 2) письмових контрольних робіт; <p>Розподіл балів, які отримують аспіранти</p> <p>Змістовий модуль 1 – 25 балів; Змістовий модуль 2 – 25 балів., змістовий модуль 3 – 25 балів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Залік – 25 балів. Загальна сума – 100 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Опрацювання рекомендованої літератури.</p> <p>Виконання письмових контрольних робіт.</p> <p>Усні відповіді на практичних заняттях.</p>
7. Політика навчальної дисципліни	
<p>Відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій для кваліфікаційного рівня «доктор філософії» програмні вимоги навчальної дисципліни спрямовані на досягнення восьмого (8) кваліфікаційного рівня (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 509 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2019-%D0%BF#n5), за яким особа, яка завершила навчання на ОП третього рівня вищої освіти повинна мати здатність демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну доброчесність, послідовну відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності. Результатом навчання повинна бути здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.</p> <p>У взаємовідносинах викладач та аспіранти керуються загальними морально-етичними</p>	

принципами та правилами поведінки відповідно до Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ухваленого Конференцією трудового колективу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 29 грудня 2015 року.

Тому, політика курсу спрямована на те, щоб забезпечити аспірантам здобуття знань, умінь та розуміння, що відносяться до галузі мистецької освіти, що дасть їм можливість виконувати свою роботу самостійно. Акцентується увага на забезпеченні підготовки професійних здібностей щодо самоорганізації, вміння самонавчатись, розвинути аналітичне мислення, приймати обґрунтовані рішення, здійснювати оцінювання та забезпечення якості виконаних робіт разом з вільним володінням іноземними мовами.

Академічна доброчесність: для запобігання академічному плагиату здійснюється перевірка письмових робіт на плагиат; стимулюється участь у вебінарах про дотримання академічної доброчесності. Очікується, що здобувачі наукового ступеня доктора філософії будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання академічного плагиату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагиату/>

Неформальна освіта: регулюються Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 3) (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.)

<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

Відвідування занять Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають аудиторні заняття курсу. Пропуски аудиторних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку.

8. Рекомендована література

Базова

1. Антологія модерної української драми / Ред., упор. і автор вступних статей Л. Залеська-Онишкевич. Київ–Едмонтон–Торонто : ТАКСОН, 1998.
2. Антонович Д. Триста років українського театру : 1619–1919 та інші праці / Д. Антонович ; [підготовка текстів, ред. і передмова Г. Семанюка та Л. Дем'янівської]. К. : ВУП, 2003.
3. Баранник Д. Х., Гай Г. М. Драматичний діалог : Питання мовної композиції / Д. Х. Баранник, Г. М. Гай. К. : Вид. Київського університету, 1961.
4. Білецький О. Зібрання праць : У 5 т. [ред. кол. : М.К. Гудзій та ін.]. Т. 1–5. К. : Наукова думка, 1965.
5. Білітюк Л. А. Жанр і зміст художнього твору як проблема. Луцьк : Видавництво Волинського державного університету, 1998.
6. Бондарева О. Є. Драматизм міфу і міфологізм драми : [монографія]. Херсон : Персей, 2000.
7. Вірченко Т. І. Художній конфлікт в українській драматургії 1990–2010 років : Дискурс, еволюція, типологія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012.
8. Возняк М. С. Історія української літератури: У 2-х книгах [ред. М. П. Перцей]. К. 2. Львів : Світ, 1994.
9. Вороний М. К. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика [вступ Г. Д. Верес, упор. Т. І. Гундорова, худ. І. Г. Динник ; Нац. акад. наук України]. К. : Наукова думка, 1996.
10. Галич О. Теорія літератури : [підручник] / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв / За наук. ред. О. Галича. [2-ге вид., стереотип.]. К. : Либідь, 2005.
11. Козлов А. Українська дожовтнева драматургія. Еволюція жанрів. К., 1991.
12. Красильникова О. Український театр початку ХХ століття. К., 2009.
13. Липківська А. Світ у дзеркалі драми. К., 2007.
14. Малютіна Н. Українська драматургія кінця ХІХ – початку ХХ століття: родо-жанрова динаміка. Одеса, 2006.

15. Сторчак К. Питання поетики драми. К.. 1969.
16. Хороб С. Українська драматургія: крізь виміри часу (теоретичні та історико-літературні аспекти драми). Івано-Франківськ, 1999.
17. Хороб С. Українська модерна драма кінця ХІХ – початку ХХ століття. Івано-Франківськ. 2002.
18. Театр: Історія. Теорія. Практика. Львів, 2013.

Викладач С. І. Хороб